

Analizând universul deja dens al studiilor privind neoinstituționalismul, sunt identificate șase niveluri la care se plasează școlile de cercetare reprezentative: sistemul global, spațiul social, câmpul organizațional, populația organizațională, organizația, subsistemul organizațional.

Aplicând în mod sistematic grila celor trei piloni ai instituțiilor, se obține o schemă a direcțiilor instituționale de cercetare și a nivelurilor la care acestea se plasează în funcție de sfera socială vizată.

Utilizând aceste cadre analitice, definind și operaționalizând riguros termenii utilizați, oferind o multitudine de exemple și de date obținute dintr-o diversitate de studii, R. Scott procedează la analiza proceselor instituționale: construcția, menținerea și propagarea instituțiilor, procesele instituționale care influențează sistemele societății, câmpurile, populațiile, structura și activitatea organizațională, precum și schimbarea instituțională.

Fiecare dintre aceste procese este atent detaliat și completat prin exemple de cercetări reprezentative recente, accentuându-se abordarea neoinstituționalistă în sociologie, pe care o utilizează și autorul.

Din nefericire, spațiul restrâns al unei recenzii nu permite prezentarea tuturor distincțiilor și a analizelor subtile importante pe care autorul le operează în acest volum la nivelul fiecărui capitol, astfel încât, pe lângă precizările foarte schematice deja făcute, rămâne de subliniat importanța lucrării sub aspectul valorii de sinteză și al bogăției universului de studii incluse.

Tabloul informativ obținut lecturând cu atenție sporită acest volum, e deosebit de actual și de complet, trimitând pe oricine este interesat și suficient avizat la o mare varietate de studii și cercetări reprezentative. Sunt oferite chiar noi posibilități și direcții de cercetare, pornind în special de la paradigmele noului instituționalism în sociologie.

Consider că această lucrare constituie pentru cercetătorul interesat de relația dintre instituții și organizații un ghid și un instrument util, în principal sub aspectul unei excelente sistematizări, complete de o prezentare sintetică a unui mare număr de studii și cercetări reprezentative, dintre care multe de o factură foarte recentă.

Cosmin Toth

Buda Béla, Sárközi Erika
Comunicare publică (Közéleti kommunikáció), Budapesta,
Editura Akadémiai, 2001 (139 p)

Cărțile editate de Institutul de Comunicare Publică Erasmus din Budapesta analizează schimbările sociale petrecute în Ungaria zilelor noastre, din perspectiva comunicării sociale.

Comunicare publică este al treilea volum din seria dedicată acestei teme, editată de către institut, și cuprinde rezultatele primei etape de cercetare, definind principalele domenii de cercetare, rezultatele actuale și problemele care încă mai necesită o rezolvare. Studiile cuprinse în acest volum au fost prezentate la conferința organizată în ianuarie 2001 de Catedra de comunicare a Facultății de Administrație de Stat din cadrul Universității de Economie și Administrație de Stat din Budapesta. Volumul cuprinde opt studii, structurate în trei părți: în prima parte, „Bazele comunicării publice” („A közéleti kommunikáció alapvetései”), sunt prezentate definiții detaliate ale conceptului de *viață publică* și alte concepte legate de aceasta (comunicare, public, comunicare publică), respectiv caracteristicile lor. Următoarea parte a lucrării, „Domeniile mai importante ale comunicării publice” („A közéleti kommunikáció főbb

színterei”), prezintă cele mai importante domenii ale comunicării publice (comunicarea politică, comunicarea bisericilor, comunicarea consiliilor locale). În fine, ultima secțiune, intitulată „Cultura digitală și societatea informațională” („Digitális kultúra és információs társadalom”), schițează marile provocări ale culturii electronice.

În prefața lucrării, Buda Béla* și Erika Sárközi vorbesc despre marile schimbări sociale din zilele noastre și atrag atenția asupra faptului că sociologii sunt puși în fața unor mari provocări sociale. După părerea acestora, vârtejul schimbărilor provoacă o incertitudine din ce în ce mai mare atât la nivelul elitei politice, cât și în rândul opiniei publice și, totodată, stârnește nevoia ca știința să reprezinte un ajutor în orientare. Cele mai relevante schimbări pot fi surprinse în domeniul comunicării sociale, tema centrală a acestui volum. Comunicarea publică nu are o definiție standard, dar în sens larg se referă la toate comunicările la care participă organizații sau grupuri sociale, respectiv indivizi. Multe dintre aceste procese sunt publice, adică sunt tematizate, transmise de mass-media sau se desfășoară între grupuri mari de oameni. Astfel, comunicarea publică înseamnă răspândirea informațiilor „publicate”.

Primul studiu, „Despre comunicarea publică” („A közéleti kommunikációról”), îi aparține lui Horányi Özséb, profesor la Catedra de comunicare a Facultății de Filologie din cadrul Universității Pécs.

Sunt prezentate conceptele de bază ale comunicării (comunicare, comunicativ, agentul comunicării, tematizare), este explicată semnificația conceptului de *viață publică* și sunt caracterizate domeniile comunicării din perspectiva comunicării publice. H. Özséb caracterizează domeniile comunicării în funcție de mai multe criterii: pot fi determinate în timp și în spațiu (1), în funcție de agenții care participă la comunicare (2) și instituțiile ce își exercită autoritatea (3). În ceea ce privește conceptul de *viață publică*, autorul consideră că, din punctul de vedere al cercetărilor sociologice, nu se poate vorbi despre viață publică văzută ca un singur concept, ci numai despre diferitele utilizări ale categoriei de viață publică.

Studiul lui Terestyéni Tamás**, „Cooperare și confruntare în comunicarea publică” („Együttműködés és konfrontáció a közéleti kommunikációban”), analizează fenomenele cooperării și confruntării, respectiv întrebările legate de adevăr și eficacitate în comunicarea publică. În primul subcapitol, autorul definește comunicarea drept procesul care produce cunoștințe. În mediul social, aceste cunoștințe pot fi unilaterale, comune, respectiv reciproce, rolurile lor fiind, de asemenea, prezentate de cercetător. Conceptul de *public* e definit din două perspective: pe de o parte, este asemănat cu o oglindă uriașă, în care actorii se pot vedea reciproc și își pot planifica și efectua faptele în funcție de cunoștințele dobândite despre ceilalți, iar pe de altă parte, publicul reprezintă și un

* Din 1998, profesor universitar și șef de catedră la Catedra de comunicare a Universității Reformate Károli Gáspár. Este, de asemenea, director științific la Institutul Național de Prevenire a Consumului de droguri, respectiv al Institutului de Comunicare Publică Erasmus și redactor-șef al mai multor reviste de specialitate (*Psychotherápia*, *Szenvedélybetegségek* etc.). Domeniile principale de activitate sunt teoria comunicării și cercetarea comunicării, fiind interesat, cu precădere, de procesele de comunicare publică.

** Colaborator științific la Grupul de cercetători ai teoriei comunicării din cadrul Universității Eötvös Lóránd din Budapesta și Academia Științifică Ungară, este redactor-șef al revistei științifice *JEL-KÉP* (*Semn-Imagine*).

spațiu discursiv, în care sunt determinate și dezbătute problemele publice. Terestyéni Tamás definește conceptul de *viață publică* drept activitatea sferei instituționale și civile ce se desfășoară în public. Activitățile vieții publice reprezintă, și ele, activități de comunicare.

Lucrarea interpretează schimbarea de regim dintr-o perspectivă largă, pe baza teoriei lui Karl Popper (1966). Acesta face distincția „societate închisă – societate deschisă”, după care prezintă diferențele dintre comunicările caracteristice celor două paradigme sociale. Schimbarea de regim, caracterizată prin trecerea de la o paradigmă la alta, a adus schimbări și în domeniul comunicării sociale. Astfel, autorul face o comparație între caracteristicile comunicării în societățile comuniste totalitare și în cele democratice și recomandă ca teme de cercetare „defectele” comunicării publice (înțelegând prin acestea comunicările publice care contrazic regurile de joc ale democrației). Prezintă apoi un tip al acesteia, a cărei principală caracteristică este provocarea confruntării în situațiile de comunicare în care cooperarea sau compromisul ar fi mai democratice. Sunt prezentate, pe scurt, deficiențele de comunicare în Ungaria zilelor noastre și se afirmă concurența în comunicare, mai ales în politică (concurența pentru putere), respectiv economie (reușita pe piață), unde manipularea, persuasiunea, influențarea opiniei publice prin diferite mijloace (de exemplu, mass-media) sunt destul de frecvente. La finalul lucrării face un rezumat al cauzelor și consecințelor confruntărilor comunicaționale.

Schleicher Nóra*, în capitolul „Procesele internaționale și de globalizare în

limbajul comunicării publice” („Globalizációs, illetve nemzetközi folyamatok a közéleti kommunikáció nyelvében”), analizează problemele limbajului comunicării sociale din perspectiva globalizării și a proceselor internaționale. În deschidere, autoarea prezintă scopul lucrării, acela de a verifica efectul globalizării asupra limbajului, și precizează că în acest studiu se va concentra asupra celui mai important efect al globalizării, fenomenul răspândirii limbii engleze. Ea definește conceptele de bază ale temei de cercetare, respectiv comunicare, limbă, engleza mondială, imperialism lingvistic (prezentând aici teoria lui Robert Phillipson [1996], legată de imperialismul lingvistic) și dezbate problemele privind utilizarea limbilor în Uniunea Europeană, punând accent mai ales pe limbile minoritare, respectiv pe răspândirea limbii engleze. N. Schleicher prezintă aspecte legate de Ungaria, analizând situația limbii engleze și influența acesteia asupra vocabularului maghiar, precum și situația limbilor minoritare. În același capitol, ne sunt prezentate conceptele de *globalizare* și *localizare*, autoarea încercând să definească câteva rezolvări posibile legate de problemele cauzate de răspândirea limbii engleze: planificarea limbii sau învățarea mai multor limbi străine.

Partea a doua a volumului începe cu studiul lui Sárközi Erika, intitulat „Cultura politică și comunicarea politică” („Politikai kultúra és politikai kommunikáció”). Lucrarea dezbate cultura politică maghiară din perspectiva consecințelor comunicaționale ale schimbării de regim. Autoarea prezintă obiectul comunicării și definiția comunicării publice. Obiectivul comunicării este cercetarea fenomenelor,

* Absolventă a Facultății de Sociologie din cadrul Universității Eötvös Lóránd din Budapesta, în prezent colaborator științific al Institutului de Comunicare Publică Erasmus, predă cursul de sociologia comunicării de masă la Universitatea de Economie din Budapesta.

proceselor și interacțiunilor de comunicare ce se desfășoară în spațiul personal și în cadrul societății. Comunicarea publică include acele exerciții și efecte de comunicare ce se desfășoară în procesele economice, sociale și politice. În subcapitolul „Comunicarea publică și cultura politică maghiară”, sunt enumerate mai multe caracteristici ale comunicării maghiarilor: atitudine compătimitoare, lipsa empatiei, haosul în comunicările nonverbale (de atingere). Este comparată situația comunicării politice înainte și după 1989 și se pune accentul pe următoarea expresie, care prezintă în modul cel mai relevant situația comunicării politice în Ungaria, după 1989: „Politica comunică, societatea nu înțelege”. Acest fenomen devine interesant pe baza experiențelor observabile în cultura politică maghiară care arată că graiul viu maghiar este eronat și neglijent, iar societatea este, într-un mod cu totul neobișnuit, tolerantă față de această neglijență.

Domeniul specific al comunicării publice este biserica/sunt bisericile. Acest domeniu e prezentat în lucrarea lui Horányi Özséb și Szilczl Dóra „Despre biserică(ci)” („Az egyház[ak]ról”). Înainte de 1989, bisericile erau excluse din viața publică, luptând, în toată această perioadă, numai pentru supraviețuire. Intervalul care a urmat după schimbarea de regim poate fi caracterizat prin reîntoarcerea bisericilor în viața publică. În cazul bisericilor tradiționale se poate vorbi despre reînnoirea tradițiilor, iar în cazul noilor biserici despre crearea unor tradiții. Sunt prezentate patru tendințe de orientare a bisericilor: păstrarea rolului tradițional, necesitatea adaptării la vremurile moderne, lărgirea sferei de mișcare și procesul de tematizare. Principalele concepte definite

în acest studiu sunt: comunicare socială, comunicare publică, publicul, bisericile, sfera de mișcare, conflicte, tematizare. Autorii au analizat funcțiile de legitimare (biserica oferă legitimitate reprezentanților puterii politice, respectiv vieții publice) și caritabile (serviciile oferite de biserici în anumite domenii) ale bisericilor, schițează rolurile jucate de biserici în viața publică (cooperator, care ajută societatea, care pătrunde în societate și care se retrage din societate). Ei dezbate și problemele legate de retragerea din viața publică a bisericii și de clericism. În încheiere, Ö. Horányi și D. Szilczl atrag atenția în legătură cu problemele de funcționalitate și disfuncționalitate ale bisericii, ce pot apărea în viitor și pot afecta funcționarea sau nefuncționarea Bisericii, aceasta fiind o instituție care contribuie la integrarea socială.

Ultima lucrare din partea a doua a volumului îi aparține lui Ferencz Zoltán*, „Despre strategiile comunicaționale în societățile locale” („A helyi társadalmak kommunikációs stratégiáiról”). În deschiderea capitolului, cercetătorul prezintă câteva constatări generale în legătură cu comunicarea dintre consiliile locale și populație. El încearcă să analizeze comunicarea în cadrul societăților locale, în funcție de următoarele dimensiuni: cunoașterea relațiilor politice locale și ce înseamnă consiliul local (caracteristicile succesului în conducerile locale, atitudinea populației, legăturile dintre populație), mijloacele locale de comunicare și rolul acestora (problemele legate de răspândirea informației locale, sursa și măsura informațiilor, modurile de canalizare a opiniilor) și organizațiile civile (rolul acestora în conducerile locale). Principalele concepte definite de F. Zoltan sunt consiliul local și mass-media (punând

* Colaborator științific la Institutul de Cercetare Sociologică din cadrul Academiei Științifice Ungare.

accent pe rolul mass-media și al presei locale în informarea publicului și în formarea opiniei publice). La final prezintă posibilitățile de îmbunătățire a comunicării între populație și consiliul local și propune câteva teme de cercetare.

Volumul nu omite nici noile media, astfel că în partea a treia sunt prezentate studiile legate de cultura digitală și despre societatea informațională.

Szakadát István*, în studiul „Cultura digitală și rețeaua mondială ca public alternativ, procesele, efectele, modurile de reglementare și consecințele politice predictibile” („A digitális kultúra és a világháló mint alternatív nyilvánosság, ennek folyamatai, hatásai, szabályozási módjai, anticipálható politikai következményei”), pornind de la teoria acțiunilor comunicative a lui Jürgen Habermas, analizează caracteristicile și modul de reglementare ale publicului alternativ în cadrul rețelei mondiale. Clarifică noțiunile legate de cultura digitală (realitatea virtuală și informația digitală), prezintă caracteristicile de bază ale acestora (ușurința multiplicării, inutilitatea logisticii, imposibilitatea blocării), după care schițează legăturile posibile dintre rețeaua publică și cea politică. Autorul dezbate și problema celor rămași pe dinafara rețelei, adică accesul dificil la serviciile digitale, analfabetismul digital, reproducerea inegalităților sociale în noua societate digitală (cei care au acces la tehnologia digitală și cei ce nu au acces la ea). La final, autorul prezintă posibilitățile de reglementare sau autoreglementare ale comunicării digitale.

„Societatea informațională : utopie sau realitate” („Információs társadalom : utópia vagy valóság”) este ultimul capitol al

lucrării, în cadrul căruia autorul, Pintér Róbert**, analizează principalele discursuri despre societatea informațională: primul se concentrează asupra temeiurilor celor mai cunoscute, legate de Internet; cel de-al doilea se desfășoară între adepții futurologiei și cei împământenți; al treilea reprezintă polemica dintre tehnofili (Modelul Athen) și tehnofobi (Modelul Orwell). Reflectând asupra discursurilor, se desprind trei probleme: posibilitatea de observare, accesibilitatea și surplusul informațional, respectiv aria de interes a tehnorealismului (mișcare pornită în 1998, tehnorealismul se situează între tehnofili și tehnofobi).

În concluzie, se poate observa că toate studiile acestui volum au o construcție asemănătoare: încep prin a defini scopul cercetării, prin a prezenta conceptele de bază, după care urmează dezbateră subiectului. La final, fiecare autor prezintă problemele nerezolvate ale respectivului subiect și ne propun noi teme de cercetare legate de acesta. Limbajul lucrărilor este accesibil, nu necesită cunoștințe speciale legate de acest domeniu. Literatura de specialitate folosită de autorii volumului este îndeosebi constituită din lucrări recente de limbă maghiară (majoritatea apărute după 1990) și din cărți de specialitate în limbile engleză și germană.

Volumul este o sinteză fundamentală despre viața publică, respectiv comunicarea publică și reprezintă începutul unei cercetări ce trebuie continuate cu alte lucrări legate de tema comunicării publice. Toate acestea vor fi sintetizate în alte volume ale Institutului de Comunicare Publică Erasmus.

Antal Csilla

* Absolvent al Facultății de Sociologie din cadrul Universității Eötvös Lóránd din Budapesta, este docent universitar la Catedra de comunicare și sociologie din cadrul Universității BME.

** A studiat științele politice la Universitatea Eötvös Lóránd din Budapesta, în prezent fiind asistent universitar la Facultatea de Tehnologie.